

Світлана Деньгаєва
(Житомир. Україна)

Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами медіаосвіти

У статті визначені критерії сформованості професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, обґрунтовані показники цих компонентів та охарактеризовані рівні професійної компетентності у майбутніх вчителів іноземної мови засобами медіаосвіти.

Ключові слова: вчитель іноземної мови, критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності, медіаосвіта.

Актуальність. Реформування вищої педагогічної освіти, викликане необхідністю її фундаменталізації, демократизації, неперервності, гуманістичної спрямованості та відповідності загальноєвропейським стандартам, потребує впровадження в професійну підготовку майбутніх учителів нових освітніх технологій.

У Державній національній програмі „Освіта” („Україна ХХІ століття”) (1993 р.), законах України „Про освіту” (1996 р.), „Про вищу освіту” (2002 р.), „Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті” (2001 р.), Державній програмі „Вчитель” (2002 р.), а також відповідно до вимог документів ЮНЕСКО, Міжнародної організації співробітництва й розвитку освіти (2002 р.), Стандартів компетентностей для вчителів (2008 р.) особлива увага надається концептуальним засадам формування системи підготовки майбутніх фахівців, основним принципам й умовам їхнього професійного розвитку.

У зв’язку з цим, формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови (ІМ) передбачає не тільки використання медіаосвітніх технологій у традиційному навчанні, а, передусім, кардинальну перебудову всієї системи, зміну структури та організації навчального процесу, формування відповідних методологічних та дидактичних засад, розробку педагогічних інноваційних, медіаосвітніх та інформаційних технологій навчання. Ефективність професійної підготовки майбутнього вчителя ІМ є рівнем сформованості його професійної компетентності. Результати освіти майбутніх

вчителів ІМ – це очікувані й вимірювані конкретні досягнення студентів (випускників, майбутніх фахівців), які визначають, що здатний робити студент після завершення всієї або частини освітньої програми. Тому професійна підготовка фахівця, майбутнього вчителя ІМ зокрема вимагає розробки **критеріїв та показників** сформованості професійної компетентності.

Аналіз спеціальної літератури. З метою обґрунтування критеріїв та показників рівня сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ засобами медіаосвіти, нами проведено аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури. При оцінці об'єктивності критеріїв має враховуватись: а) кваліфікація експертів – чим вона вища, тим компетентніший спеціаліст і тим об'єктивнішою є його думка; б) кількість експертів – колегіальна думка більшою мірою може бути визнана об'єктивною, ніж індивідуальна; в) збіг думок експертів – співпадання думок частіше свідчить про істинність колегіальної оцінки, ніж про хибні погляди колективу [3, с. 112]. Найбільш поширеною сьогодні є концепція оцінювання ефективності діяльності за конкретним результатом. Наприклад, Г. О. Ковальов, В. П. Мазирін, Л. М. Пономарьов, В. П. Чичканов пропонують у визначенні ефективності діяльності аналізувати всі явища, з якими взаємодіє суб'єкт діяльності. Як критерії оцінювання вони визначають: планові завдання, конкретні результати виконаної роботи, терміни виконання видів діяльності [4, с. 23].

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. На основі аналізу досліджень, визначаючи критерії професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ, ми виходили з того, що критерій виражає найбільш загальну сутнісну ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, порівняння реальних педагогічних явищ. Ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражаються в конкретних показниках, які студенти спроможні проявити у процесі педагогічного дослідження. Це поняття є цілісним, інтегральним утворенням [1, с. 108].

Виклад основного матеріалу. Таким чином, під **критерієм** професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ ми розуміємо міру для порівняння

якісних і кількісних показників професійної компетентності з погляду одержуваних результатів. Враховуючи зазначені положення, проведені аналізи науково-педагогічної літератури та наведених систем критеріїв, результати бесід, інтерв'ю та опитування серед викладачів, студентів вищих педагогічних навчальних закладів та змісту визначених нами компонентів професійної компетентності нами були визначені такі критерії: **мотиваційний, когнітивний, технологічний та рефлексивний**. Визначення сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ засобами медіаосвіти здійснюється за критеріями, які відображають сутність її компонентів.

У цьому зв'язку, вважаємо за доцільне названі критерії розглядати як інтегральні, враховуючи сукупність названих характеристик. За допомогою цих критеріїв оцінку професійної компетентності можна проводити опосередковано, використовуючи оцінки, що виставляються викладачем за підсумками попереднього й підсумкового педагогічного контролю.

Дослідження критеріїв неможливо без визначення показників, тобто суттєвих признаков. У ході теоретичного й експериментального дослідження процесу підготовки майбутніх учителів ІМ обґрунтовано критеріальний апарат визначення рівнів володіння професійною компетентністю (див. табл. 1.).

Таблиця. 1.

**Критерії та показники професійної компетентності майбутніх учителів
іноземної мови засобами медіаосвіти**

КРИТЕРІЇ	ПОКАЗНИКИ
Мотиваційний	<p><i>Цілі, мотиви, потреби здобуття професійної компетентності майбутніх вчителів ІМ:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ бажання досконало оволодіти та постійно вдосконалювати професійну компетентність; ➤ бажання експериментувати з інноваційними методами та засобами навчально-виховної роботи; ➤ бажання брати участь у методичних майстернях, семінарах, он-лайн конференціях, вебінарах тощо; ➤ бажання досліджувати ефективність обраних форм і методів роботи в навчанні, вихованні і розвитку своїх потенційних учнів;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ потреба ефективно використовувати набутий теоретико-практичний досвід у професійній діяльності.
Когнітивний	<p>Глибина, системність, усвідомленість <i>знань</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Загальні та практичні психолого-педагогічні знання; ➤ Професійно-методичні знання; ➤ Професійно значущі лінгвістичні знання; ➤ Технологічні знання. ➤ Країнознавчі та соціокультурні знання про країну, мова якої вивчається.
Технологічний	<p><i>Ступінь володіння</i> умінь:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Мотиваційні вміння; ➤ Гностичні вміння; ➤ Конструктивно-планувальні вміння; ➤ Комунікативно-навчальні вміння; ➤ Організаційні вміння; ➤ Контролюючі вміння; ➤ Адаптивні вміння; ➤ Проектувальні вміння.
Рефлексивний	<p><i>Здатність</i> проявляти професійні якості:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ рівень прояву індивідуально-психологічних характеристик; ➤ здатність до критичного аналізу та самоаналізу; ➤ здатність до самоосвіти та самовдосконалення; ➤ потреба в творчому підході до професійної діяльності (креативність).

На основі **мотиваційного** критерію оцінено зацікавленість майбутніх учителів ІМ до оволодіння визначеною компетентністю, усвідомлення її цінності у новому медіа-інформаційному просторі, прагнення продуктивно здійснювати педагогічно-методичну діяльність, використовуючи медіаосвітні засоби. Майбутні фахівці мають визначати цілі й успішно їх досягати, що передбачає наявність у них як зовнішніх, так і внутрішніх стимулів і мотивів до використання сучасних медіаосвітніх технологій та до підтримки в своїх потенційних учнів інтересу до пізнавальної діяльності. Показниками цього критерію є: бажання досконало оволодіти та постійно вдосконалювати професійну компетентність, експериментувати з інноваційними методами та засобами навчально-виховної роботи, брати участь у методичних майстернях, семінарах, он-лайн конференціях, вебінарах тощо, досліджувати ефективність

обраних форм і методів роботи в навчанні, вихованні і розвитку своїх потенційних учнів; потреба ефективно використовувати набутий теоретико-практичний досвід у професійній діяльності.

На основі **когнітивного** критерію виявлено рівень володіння майбутніми вчителями ІМ системою знань, необхідних для формування професійної компетентності засобами медіаосвіти. До показників цього критерію віднесено глибина, системність та усвідомленість *загальних та практичних психолого-педагогічних* (знання загальних законів і категорій діалектики, законів розвитку, філософське розуміння основ педагогіки та психології, проблем особистості; знання основних законів і принципів педагогіки, психології, методики викладання іноземної мови; знання загальної методології пізнання, теорії пізнання, загальнонаукових методів (емпіричного та теоретичного дослідження, наукового пізнання); знання методології педагогіки, педагогічного процесу, методологічних принципів дослідження проблем у сфері освіти; знання психолого-педагогічних умов для розвитку пізнавальної мотивації та здібностей дітей;), *професійно-методичних* (знань системи принципів і засобів особистісно-орієнтованої взаємодії з дітьми; знань методів активізації інтелектуальної діяльності та шляхів загального особистісного розвитку дітей; володіння системою загальнокультурних, соціокультурних і лінгвістичних знань, уміння застосовувати їх у практичній діяльності; володіння медіазнаннями: позитивний вплив медіа на свідомість майбутніх вчителів ІМ та маніпулятивні наслідки негативного впливу медіапродукції; сучасних підходів до формування в учнів іншомовної комунікативної компетенції; основних організаційних форм реалізації навчально-виховного процесу з навчання іноземних мов і культур у вищих навчальних закладах; основ планування навчально-виховного процесу з іноземної мови у вищих навчальних закладах), *професійно значущих лінгвістичних* (вільне володіння всіма видами іншомовної діяльності (аудіюванням, читанням, говорінням, письмом), багатий лексичний запас, відсутність помилок у мовленні; форм, видів і способів контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції та її складників:

мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетенцій), *технологічних* (знань рекомендацій ради Європи; Європейського портфеля з іноземної мови для ЗНЗ, державного стандарту України з іноземної мови, програми з ІМ для ЗНЗ, навчально-методичних комплексів з іноземних мов.), *країнознавчих та соціокультурних знань про країну, мова якої вивчається* (знань історії, географії, економіки, державного устрою, культури країни, мова якої вивчається; знань про основні особливості соціокультурного розвитку країни, мова якої вивчається, на сучасному етапі).

Технологічний критерій характеризується напрацьованістю умінь якими повинен володіти майбутній вчитель ІМ. Згідно з програмою навчальної дисципліни „Методика навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах” (Бакалаврат) С. Ю. Ніколаєвої [2], до показників цього критерію належать уміння:

- *мотиваційні*: встановлювати й підтримувати засобами іноземної мови різноманітні мовленнєві контакти й атмосферу співпраці з учнями; стимулювати стійкий інтерес учнів до предмета „Іноземна мова” за допомогою медіаосвітніх технологій; стимулювати учнів до примноження своїх навчальних здобутків; показувати учням важливість і необхідність володіння іноземною мовою; розвивати потреби у самовдосконаленні вже існуючих знань з іноземної мови на основі медіаматеріалів; вмотивовувати до вивчення та залучення у своїй професійній діяльності досвід кращих учителів школи; стимулювати учнів до прагнення щодо самостійного поповнення знань, формуванню недостаючи навичок та вмінь з доступних медіаджерел; зацікавлювати учнів до іншомовної комунікації, шляхом використання проблемних завдань, автентичних матеріалів, створення реальної комунікативної ситуації засобами медіаосвіти; вмотивовувати учнів до творчої колективної діяльності у вигляді використання спільних проектів, складання постерів, плакатів тощо (у тому числі і он-лайн); створювати умови, що сприяють розвитку потенційних можливостей формування комунікативної компетенції учнів.

- *гностичні*: опрацьовувати наукові джерела з теорії педагогіки та методики з метою збагачення власного професійно-методичного досвіду; аналізувати матеріали Державного стандарту України з іноземної мови, програми з іноземної мови для навчальних закладів різних типів, навчально-методичні комплекси (НМК) і методичні концепції, які покладені в їх основу; аналіз своїх пізнавальних можливостей та задач використання медіаосвіти та використовувати їх у відповідності з умовами навчання у певному класі певної школи; визначати провідні мотиви опанування учнями іноземною мовою і культурою; аналізувати вимоги до рівнів сформованості мовних, мовленнєвих, лінгвосоціокультурної і навчально-стратегічної компетенцій; визначати реальний рівень володіння учнями іншомовною комунікативною компетенцією; визначати рівень сформованості індивідуального стилю оволодіння іншомовною діяльністю спілкування; визначати і прогнозувати можливі труднощі засвоєння мовного і мовленнєвого матеріалу іноземної мови; критично аналізувати та застосовувати вітчизняні та зарубіжні моделі навчання іноземної мови для основної школи; критично аналізувати методичні рекомендації для вчителя, здійснювати аргументований критичний огляд візуальної, аудіовізуальної та друкованої інформації.

- *конструктивно-планувальні*: планувати навчальний процес з урахуванням цілей, особливостей, змісту і конкретних умов навчання на різних ступенях; орієнтуватися в системі усього навчально-методично комплексу для кожного класу, у принципах розподілу та організації навчального матеріалу в підручнику у межах кожного циклу уроків за певною темою; планувати різні типи уроків та укладати відповідні плани-конспекти; визначати та формулювати практичні, виховні, загальноосвітні, соціокультурні та професійні цілі уроку; реконструювати, модернізувати, схематизувати, типізувати форми та методи навчання використання медіаосвітніх технологій; грамотно формулювати завдання та інструкції до вправ при складанні плану-конспекту уроку з іноземної мови; використовувати відповідні теоретичні положення в ході планування конкретного уроку; реалізовувати формування внутрішніх мотивів оволодіння

іноземною мовою і культурою; спрощувати / ускладнювати або формулювати нові завдання до справ і способів їх виконання, якщо запропоновані вправи не узгоджуються з цілями та умовами навчання; добирати, планувати і обґрунтовувати найбільш раціональні прийоми і способи досягнення цілей і задач уроку, методичні прийоми для ознайомлення з новим навчальним матеріалом з урахуванням труднощів його засвоєння учнями; здійснювати відбір, дозування і методичну організацію матеріалу з урахуванням специфіки способів та прийомів презентації нового явища на уроці; підбирати різні види опор для формування іншомовних мовних і мовленнєвих компетенцій в залежності від виду компетенції, характеру мовленнєвого і етапу навчання; критично оцінювати та добирати, визначати перспективи і застосовувати на уроці різні засоби наочності та сучасне технічне забезпечення призначене для отримання, збору, обробки та зберігання інформації (диктофон, аудіо-, відеодиски, флешкарти, системні жорсткі диски, принтери, факси, колонки тощо) з урахуванням поставлених цілей, етапів та особливостей формування мовних і мовленнєвих компетенцій; добирати прийоми навчання, що дозволяють реалізовувати на уроках колективні і індивідуальні форми взаємодії; реалізовувати усунення прогалин у підготовці учня шляхом самостійного здобуття знань за допомогою та на матеріалі медіа; визначати цілі позакласної роботи з іноземної мови, здійснювати перспективне планування і проводити різноманітні форми і види позакласних занять з іноземної мови.

- *комунікативно-навчальні*: реалізовувати на уроці соціокультурний, освітній, виховний і професійний потенціал мети, змісту уроку та навчальних матеріалів; використовувати реальні і створювати на уроці навчальні мовленнєві ситуації для оволодіння мовленнєвою культурою (включаючи оволодіння культурою спілкування он-лайн з носіями мови); оцінювати й коментувати відповіді учнів згідно з вимогами програми до компетенції кожного виду мовленнєвої діяльності; підпорядковувати свою мовленнєву поведінку у відповідності з особливостями соціокультурного розвитку країни, мова якої вивчається, на сучасному етапі; створювати доброзичливий психологічний

клімат для комунікативного спілкування на уроці з урахуванням індивідуальних особливостей учнів; застосовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої і розумової діяльності учнів використовуючи медіосвітні технології; розробляти інноваційні технології формування комунікативної компетенції у полікультурному рівні з використанням рольової (ділової) гри, телемостів, віртуальних екскурсій; сприймати й створювати іншомовні тексти (в тому числі медіатексти) згідно з поставленим чи виниклим комунікативним завданням, яке включає ситуацію спілкування й комунікативний намір.

- *організаційні*: раціонально й методично грамотно використовувати матеріали НМК і додаткові навчальні матеріали з метою досягнення цілей уроку; раціонально використовувати різні види опор для формування мовних і мовленнєвих компетенцій в залежності від виду компетенції, характеру мовленнєвого матеріалу і ступеня навчання; методично грамотно застосовувати необхідні засоби наочності та технічні засоби навчання (диктофон, аудіо-, відеодиски, флешкарти, системні жорсткі диски, принтери, факси, колонки тощо); раціонально поєднувати на уроці колективні та індивідуальні форми роботи, інтерактивні методи навчання тощо; організовувати навчання іноземної мови відповідно до конкретних умов навчання у певній школі; створення медіасвітнього середовища для учнів та організовувати у ньому атмосферу співпраці в режимі вчитель-клас, вчитель-учень, учень-учень; встановлювати особистісну й ділову взаємодію на уроках та онлайн.

- *контролюючі*: вимірювати і оцінювати рівень сформованості мовних навичок (фонетичних, лексичних, граматичних) та мовленнєвих умінь (говоріння, аудіювання, читання та письма), враховуючи їх якісні та кількісні показники; проектувати кінцевий результат уроку та циклу уроків і визначати об'єкти, способи і засоби підсумкового контролю і критерії оцінювання; моделювати систему об'єктивного контролю за успішністю учнів; виділяти об'єкти контролю та добирати відповідні форми і засоби поточного і тематичного контролю; складати контрольні вправи і тестові завдання для проведення поточного або тематичного контролю з метою визначення рівня

володіння учнями іншомовної комунікативної компетенції та її складових; методично правильно планувати і організовувати роботу над виправленням помилок учнів в усному і писемному мовленні, класифікувати їх щодо причин виникнення і реалізовувати заходи щодо їх усунення і профілактики; проводити поточний, рубіжний і підсумковий контроль володіння різними видами іншомовної комунікативної компетенції засобами ІКТ; перевіряти й оцінювати письмові контрольні роботи та організовувати роботу над помилками; організовувати само- та взаємоконтроль учнів у звичайному класі або у лінгвафонному кабінеті за допомогою дистанційного контролю; коментувати усні та письмові відповіді учнів враховуючи тезис „педагогічна оцінка”.

- *адаптивні*: реалізовувати адаптацію навчальних завдань до рівня володіння учнями іншомовною комунікативною компетенцією; адаптувати навчальні завдання до рівня володіння учнями іншомовною мовленнєвою діяльністю та до рівня їхніх психічних процесів; адаптувати свій іншомовний мовленнєвий досвід до вимог програми відповідного ступеня та рівня мовленнєвої підготовки учнів; грамотно адаптувати медіаосвітні технології, що використовуються, до рівня мовної і мовленнєвої підготовки учня; адаптувати медіатексти до рівня мовної підготовки учнів; змінювати тактику та логіку уроку відповідно до виникнення несподіваної ситуації на уроці.

- *проектувальні*: визначати цілі та завдання уроку з іноземної мови відповідно до вимог, що пред'являються до уроків іноземної мови в різних типах шкіл; проектувати серію уроків відповідно до тематичного плану з використанням медіаосвітніх технологій; підбирати та планувати використання недостатніх засобів навчання (технічних та нетехнічних), додаткових навчальних матеріалів (текстів, вправ), цінних і пізнавального, виховного відношенні; розробляти вправи з використанням навчальних і рольових ігор та проекти на основі медіаматеріалів; добирати і розробляти різні типи і види вправ та визначати послідовність їх виконання у відповідності до етапів уроку, визначаючи їх цілі, ефективні способи та режими виконання відповідно до умов навчання і цілей уроку; методично грамотно моделювати медіаосвітні ситуації;

прогнозувати можливі труднощі засвоєння навчального матеріалу та підібрати ефективні шляхи їх запобігання та усунення; підбирати та раціонально використовувати різні види опор (вербальні, невербальні) в залежності від цілі уроку та етапу формування мовних (мовленнєвих) навичок та вмінь.

Останнім критерієм дослідження професійної компетентності ми виокремлюємо **рефлексивний**, який характеризується здатністю проявляти індивідуально-психологічні характеристики майбутнього вчителя ІМ, а саме: рівень прояву індивідуально-психологічних характеристик; здатність до критичного аналізу та самоаналізу; здатність до самоосвіти та самовдосконалення; потреба в творчому підході до професійної діяльності (креативність).

На підставі визначених критеріїв та показників необхідно визначити рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя. По кожному показнику критеріїв які розглядаються передбачається 5-ти бальна шкала оцінок, яка дозволяє більш глибоко оцінити знання, навички і уміння, набуті майбутніми вчителями ІМ. У ході теоретичного та практичного дослідження процесу підготовки майбутнього вчителя ІМ, на основі визначених нами критеріїв і показників, вважаємо за необхідне чітко встановити межі рівнів мотивації, ступінь володіння знаннями, уміннями і навичками, необхідними і достатніми для формування професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ, були виділені наступні рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя ІМ засобами медіаосвіти – **початковий, середній, достатній, високий**.

Студенти – майбутні вчителі ІМ з **початковим рівнем** сформованості професійної компетентності мають низькі показники за всіма визначеними критеріями, не володіють практично жодними професійними уміннями і навичками, у тому числі і медіазнаннями. Вони не знають про позитивний вплив медіа на свідомість майбутніх вчителів ІМ та маніпулятивні наслідки негативного впливу медіапродукції. У студентів невеликий лексичний запас та присутні помилки у мовленні, проте вони володіють країнознавчими та соціокультурними знаннями про країну, мова якої вивчається та знають деякі

форми, види і способи контролю і оцінювання рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції та її складників: мовних та мовленнєвих компетенцій. У них не було і немає умов, необхідності і бажання для отримання професійної підготовки засобами медіаосвіти. У студентів негативне ставлення до роботи з інноваційними методами, прийомами та засобами, так як вони не знають як реконструювати, модернізувати, схематизувати, типізувати форми та методи навчання використовуючи медіаосвітні технології. Студенти не знають і не мають бажання критично оцінювати та добирати, визначати перспективи і застосовувати на уроці різні засоби наочності та сучасне технічне забезпечення призначене для отримання, збору, обробки та зберігання інформації (диктофон, аудіо-, відеодиски, флешкарти, системні жорсткі диски, принтери, колонки тощо) з урахуванням поставлених цілей, етапів та особливостей формування мовних і мовленнєвих компетенцій. Студенти – майбутні вчителі ІМ, не знають і не вміють раціонально використовувати різні види опор для формування мовних і мовленнєвих компетенцій в залежності від виду компетенції, характеру мовленнєвого матеріалу і ступеня навчання, неграмотно формулюють завдання та інструкції до вправ при складанні плану-конспекту уроку. Вони некомунікабельні, неактивні, не креативні.

Студенти з **середнім рівнем** сформованості професійної компетентності розуміють необхідність професійної медіаосвітньої підготовки, але не усвідомлюють як її пов'язати з своєю професійною діяльністю, вони не прагнуть підвищувати свій фаховий рівень, інтерес до новацій у педагогічній діяльності вузький, позитивна мотивація діяльності не сформована. Вони володіють знаннями на рівні уявлень, поверхнево орієнтуються у системі загальних та практичних психолого-педагогічних знань, володіють системою загальнокультурних, соціокультурних і лінгвістичних знань, але не вміють застосовувати їх у практичній діяльності. Вони знають декілька методів активізації інтелектуальної діяльності та шляхів загального особистісного розвитку дітей та ознайомлені з основними організаційними формами та

основами планування навчально-виховного процесу з навчання ІМ і культур у вищих навчальних закладах.

Студенти – майбутні вчителі ІМ досить вільно володіють всіма видами іншомовної діяльності (аудіюванням, читанням, говорінням, письмом) та бажають оволодіти професією вчителя ІМ, але не знають як показати важливість і необхідність володіння нею, як стимулювати стійкий інтерес учнів до свого предмета. Вони не орієнтуються в системі усього навчально-методично комплексу для кожного класу, у принципах розподілу та організації навчального матеріалу в підручнику у межах кожного циклу уроків за певною темою та не вміють планувати різні типи уроків та укладати відповідні плани-конспекти, але опрацьовують наукові джерела з теорії педагогіки та методики з метою збагачення власного професійно-методичного досвіду.

Студенти володіють навичками роботи з деякими медіаосвітніми технологіями, але не вміють їх застосовувати в професійній діяльності, так як вони не готові до сприйняття та практичної реалізації освітніх нововведень. Вони не можуть самостійно розв'язувати завдання, пов'язані з використанням медіаосвітніх технологій, а тільки з допомогою викладача. У них відсутній педагогічний такт у спілкуванні та інтерес до своїх потенційних учнів.

Студенти, які відповідають **достатньому рівню** сформованості професійної компетентності добре розуміють значущість професії вчителя ІМ в новому медіа-інформаційному просторі та здатні використовувати отримані знання при спілкуванні з носіями мови (у тому числі он-лайн). Вони володіють достатніми знаннями, уміннями, навичками і здібностями по відношенню до своєї майбутньої педагогічної діяльності, але при цьому не виключають необхідності у піднятті свого рівня професійної медіакомпетентності та виявляють значний інтерес до професійних аспектів діяльності майбутнього вчителя ІМ. Вони зацікавлені іноземною мовою як важливим засобом спілкування, навчання і самовдосконалення та розуміють потребу розвивати свої професійні здібності в навчанні та міжкультурному спілкуванні, для орієнтації в сучасному медіапросторі та розуміння основних принципів функціонування

різних видів масової інформації. Студенти знають основні закони і принципи педагогіки, психології, методики викладання іноземної мови, рекомендації ради Європи, Європейський портфель з іноземної мови для ЗНЗ, державний стандарт України з іноземної мови, програми з іноземної мови для ЗНЗ, навчально-методичні комплекси з іноземних мов. Вони відчують потребу експериментувати з інноваційними методами та засобами навчально-виховної роботи, з їх допомогою встановлюють й підтримують мовленнєві контакти й атмосферу співпраці з учнями, зацікавлюють їх до іншомовної комунікації, шляхом використання проблемних завдань, автентичних матеріалів, вправ з використанням навчальних і рольових ігор та проєктів на основі медіаматеріалів, створюють реальні комунікативні ситуації засобами медіаосвіти, спільні проєкти, складають постери, плакатів тощо (у тому числі і он-лайн), добирають найбільш раціональні прийоми і способи досягнення цілей і задач уроку, методичні прийоми для ознайомлення з новим навчальним матеріалом з урахуванням труднощів його засвоєння учнями, відбирають, дозують і методично організовують матеріал з урахуванням специфіки способів та прийомів презентації нового явища на уроці, добирають різні види опор для формування іншомовних мовних і мовленнєвих компетенцій в залежності від виду компетенції, характеру мовленнєвого і етапу навчання. Студенти легко орієнтуються інформаційному просторі, методично грамотно застосовують необхідні засоби наочності та технічні засоби навчання (диктофон, аудіо-, відеодиски, флешкарти, системні жорсткі диски, принтер, колонки тощо), проводять поточний, рубіжний і підсумковий контроль володіння різними видами іншомовної комунікативної компетенції засобами ІКТ, методично правильно планують і організовують роботу над виправленням помилок учнів в усному і писемному мовленні, класифікують їх щодо причин виникнення і реалізують заходи щодо їх усунення і профілактики, створюють власний медіапродукт іноземною мовою (стаття, рецензія тощо), адекватно оцінюють власну діяльність та корегують її залежно від обставин, при цьому толерантні до помилок та незнання учнів. Вони створюють доброзичливий психологічний

клімат для комунікативного спілкування на уроці з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, не тільки здатні до власного самовдосконалення, але й стимулюють своїх учнів до самостійного поповнення знань, формуванню недостаючи навичок та вмінь з доступних медіаджерел.

Студенти з **високим рівнем** сформованості професійної компетентності отримали високі бали за усіма чотирма критеріями: вони характеризується наявністю в майбутнього фахівця сформованого усвідомлення мети та наслідків професійної діяльності у педагогічній галузі, яка спрямована на впровадження нових медіаосвітніх технологій та засобів навчання майбутнього вчителя ІМ, її соціальним значенням. Студенти – майбутні вчителі ІМ задоволені обраною професією, позитивно сприймають новації як у навчальному процесі, так і в майбутній професійній діяльності. Вони відрізняються сформованістю ґрунтовних, системних загальних та практичних психолого-педагогічних, професійно-методичних, професійно-значущих, країнознавчих та соціокультурних знань про країну, мова якої вивчається, технологічних знань, наповнених особистісно-значущим значеннєвим змістом, що є довгостроковим в пам'яті з професійних дисциплін та усвідомлюють роль і місце кожної з дисциплін у системі педагогічних знань (міждисциплінарна інтеграція) та комплексному застосуванні знань. Вони вміють комплексно застосовувати фундаментальні та професійні знання під час виконання професійних завдань так як вони вмотивовані до вивчення та залучення у свою професійну діяльність досвід кращих учителів, педагогів, критично аналізуючи та застосовуючи методичні рекомендації для вчителя, вітчизняні та зарубіжні моделі навчання іноземної мови для основної школи, візуальну, аудіовізуальну та друковану інформацію. Студенти легко спрощують або ускладнюють, формулюють нові завдання до вправ і способів їх виконання, якщо запропоновані вправи не узгоджуються з цілями та умовами навчання, добирають прийоми навчання, що дозволяють реалізовувати на уроках колективні і індивідуальні форми взаємодії, реалізують на уроці соціокультурний, освітній, виховний і професійний потенціал мети, змісту уроку та навчальних матеріалів, використовують реальні

і створюють на уроці навчальні мовленнєві ситуації для оволодіння мовленнєвою культурою (включаючи оволодіння культурою спілкування онлайн з носіями мови), самостійно розробляють інноваційні технології формування комунікативної компетенції у полікультурному рівні з використанням рольової (ділової) гри, телемостів, віртуальних екскурсій, складають контрольні вправи і тестові завдання для проведення поточного або тематичного контролю, організовують само- та взаємоконтроль учнів у звичайному класі або у лінгвафонному кабінеті за допомогою дистанційного контролю.

Майбутні вчителі ІМ грамотно адаптують свій іншомовний мовленнєвий досвід, навчальні завдання, медіатексти, медіаосвітні технології, до рівня мовної і мовленнєвої підготовки учня, з легкістю змінюють тактику та логіку уроку відповідно до виникнення несподіваної ситуації на уроці. Самостійно підбирають та планують використання недостатніх засобів навчання (технічних та нетехнічних), додаткових навчальних матеріалів (текстів, вправ), цінних у пізнавальному, виховному відношенні, створюють власний медіапродукт іноземною мовою (web-портфоліо), прогнозують можливі труднощі засвоєння навчального матеріалу та підібрати ефективні шляхи їх запобігання та усунення.

Студенти мають розвинену професійну пам'ять, здатні до самостійності у прийнятті рішень, самоаналізу та самооцінки сформованих фахових якостей, відрізняються проявом ініціативи, активністю в навчально-пізнавальній діяльності, критичним і рефлексивним мисленням, вміють застосовувати комунікативні здібності в спілкуванні учнями, проявляють терпіння, емпатійність та володіння собою на високому рівні.

Узагальнюючи основні ідеї, зазначимо, що визначені нами критерії, їх показники, рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови дозволяють нам об'єктивно оцінити стан медіаосвітньої підготовки майбутнього вчителя ІМ.

Перспективним вважаємо розробку форм та методів навчання спрямованих у процес медіаосвітньої підготовки кожного студента що

забезпечать ефективність формування професійної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кубрак С. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутнього вчителя філологічного профілю засобами інформаційних технологій : дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Кубрак С. В. ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2012. – 266 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Типова програма навчальної дисципліни «Методика навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах» (Бакалаврат) / Ніколаєва Софія Юріївна. – Вид. центр КНЛУ, 2011. – 52 с.
3. Рудинский И. Д. Как оценить объективность контроля знаний / И. Д. Рудинский, И. А. Клеандрова // Педагогическая диагностика. – 2003. – № 3. – С. 109–116.
4. Фурман А. Психодиагностика личностной адаптованости / А. Фурман. – Т. : Екон. думка, 2000. – 198 с.

Dienhaieva S. Criteria, Indicators and Levels of the Professional Competence of the Future Foreign Languages' Teachers by means of Mediaeducation

The article deals with the process of the future foreign languages teachers' professional competence formation by means of mediaeducation. The state of the problem under consideration is reviewed in the educational theory and practice.

Criteria, indicators and levels of the professional competence of the future foreign languages' teachers by means of mediaeducation are defined.

Key words: foreign language teacher, criteria, indicators and levels of professional competence, mediaeducation.

Деньгаева С. Критерии, показатели и уровни формирования профессиональной компетентности будущего учителя иностранного языка средствами медиаобразования

В статье определены критерии формирования профессиональной компетентности будущих учителей иностранного языка, обоснованы показатели этих компонентов и охарактеризованы уровни профессиональной компетентности у будущих учителей иностранного языка средствами медиаобразования.

Ключевые слова: учитель иностранного языка, критерии, показатели и уровни формирования профессиональной компетентности, медиаобразование.